

Ütopya

Onur Çalışkan¹

Ütopya: Yaşayanlarını kusursuz bir düzen içinde varolma olanağını sağladığı kabul edilen ülke. Ütopik ve ütopyacılık sözcüklerinin çağrıştırdığı olanaksız ölçüde idealist reformcu görüşlere temel olmuştur. Terim ilk kez Thomas Moore'un *Utopia* adlı eserinde yaptığı bir kelime oyunuyla eski Yunanca da *ou-*(yok) ve *eu-*(iyi) ön takılarının ortalamasını alıp (*u-*) yer anlamına gelen *tapos* ile birleştirilerek *ütopya* (var olmayan güzel ülke) sözcüğünü ortaya çıkarmıştır. Ütopyayı bütünüyle akıl yoluyla yönetilen ortak mülkiyete dayalı bir kent (ada) devleti olarak tasarlamıştır. Bu toplumun düzen ve saygınlığı ile siyasal ve maddi çıkarların bölüdüğü Hıristiyan Avrupa'nın akıl dışı yönetimi arasındaki çarpıcı karşıtığa işaret etti. Adeta dünya üzerinde bir cennet tablosu çizmiştir. Bu tüm semavi dinlerin dünya sonrası-ötesi olarak tarif ettikleri mutluluk dolu başkası adına çalışmadan yaşamın sürdürülebileceği yer düşlerinin dünyevileştirilebilmesidir. Bu ilk hamleyi tabi ki Thomas Moore gibi bir din adamı yapabiliirdi. Bu cennet tablosunu daha sonra Campanella *Güneş Ülkesi* adlı eserinde de sürdürmüştür.

Ütopyalar tarihi uygarlık tarihinin neredeyse yarısında vardı. Bilinen ilk ütopya teorisi Tevrat'ta, siyasal anlamda ise Platon'un *Devlet*'inde geçer. Platon'un ideal yönetim biçimi olarak kurguladığı devletin yazıldığı dönemin olanakları içinde bile oldukça kapsamlı ve totaliter bir projedir. Matematiğin sarsılmaz yasaları üzerine kurulmuş yönetimin insanlara nasıl hükmetmesi gerektiği öğretilir. Devlette yeni kuşağın nasıl üretilmesine dair tariflerin yanı sıra ayrıntılı bir eğitim planı da bulunur. Tanımlanmış bir akıl ve güzellik anlayışının çerçevesinde seçilen çocukların adil ve güçlü devletin iyi yurttaşları olarak nasıl yetiştirilmesi gerektiği anlatılır.

Platon'un devlet modelinin bazı noktaları ilk olarak Roma İmparatorluğunda kullanılmışsa da idealize edilmiş teorisinin pratik cisimleşmesi Bizans'ta olmuştur. Tabi ki her teorisinin hayata geçirilişindeki deformasyon bunun da başına gelmiş ve uygulanan devlet yönetim biçimi Platon'un tarifinden biraz uzaklaşmıştır. Teorisinin özündeki etken devlet anlayışı ve güçlü bürokratik merkezi yapı oluşturulabilmiştir Bizans'ın siyasal mirasçısı Osmanlı ise Ayasofya'yı devralması gibi devlet anlayışını da devralmıştır. Osmanlı nizam-ı alem olarak ifade ettiği devlet anlayışı, merkezi etken devleti, birleştirici yapısı, özgün toprak sistemi ve toplumsal dengeyle uzun bir süre yaşamıştır. Platon'un devle-

¹ Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü lisans öğrencisi

tindeki unsurların birçoğu hayata geçmiştir en etkileyici örneği Osmanlı yönetiminin profesyonel yönetici yetiştiren Enderun Ocağıdır savaşlarda esir edilmiş Hıristiyan erkek çocuklarının getirildiği ocakta yoğun bir eğitim verilip devletin çeşitli kademelerinde görevlendirilmiştir. Platon'un adil bir devlet düzenine uygun ve kayırmacılığın ortadan kalktığı bir toplum için anne babasını tanımayan çocuk fikrinin bir benzeri Enderun Sistemi ile uygulanmıştır.

DİSTOPYA

Distopya, ütopyaların mükemmelliğine, kapalılığına bir tepkiydi 20. yy'a kadar yazılmış olan ütopyaların hepsi birer diktatörlük tasvir ediyordu aslında; yalnızca iktidar soylunun ya da varlıklarının elinden alınacak, "hak edenin", seçkinlerin, yetenekli, bilge, aydın azınlığın eline verilecekti. Bir de yüzyıl başında ütopya değil, gerçekte benzer bir durum ortaya çıkınca iktidarda olmak için tek gerçekleri "her zaman haklı olan partiye üye olmak" olan bir azınlık belirince , ütopya korkutucu bir kavram haline geldi. Rusya'dan kaçan dindar bir aydın olan Nicholas Berdyaev , "ütopya her zaman totaliterdir, totaliterlik her zaman ütopyacıdır. " diyordu. Distopyaya bir akım başladı; Zamyatin gibi bir devrimci, Berdyaev gibi bir dindar, Orwell gibi bir radikal demokrat, Huxley gibi bir liberal; hepsi distopya romanlar yazdılar.

Biz (Yevgeni Zamyatin)

26. yüzyılda toprak ile şehir arasında yapılan "İki Yüzyıl Savaşlarının" sonucunda şehrin kazanmasıyla birlikte kurulan Tek Devlet ve onun başkanı Velinimet, tüm toplumun günlük, aylık, yıllık her anını takvimlere bağlayan ve akıllı bir tapınma nesnesi haline getiren bir organizasyondur. Platon'un, yönetimin temelini yerleştirdiği matematik, Biz'de hayatın en önemli gerçeğidir ve rasyonel biçimde örgütlenen Tek Devlet toplumunun bireyleri birer sayıdır, hiçbirinin ismi yoktur ve erkekler sessiz , kadınlar sesli harf dizileriyle başlayan birer numaradrlar. Kişisel saatlerde, erkek ve dişi sayılar birbirlerini saydam cam odalarında ziyaret edip perdelerini indirerek birlikte olabilirler. Bu konuda da elbette bir yasa vardır ve ona göre; "herhangi bir Sayı" başka bir sayıyı cinsel meta olarak kullanmak için "Pembe Kupon" adlı sertifikayı almak zorundadır.

Tek Devlet'in tüm azametli gücüne rağmen yine de isyankarlar vardır. Devletin başı Velinimet'in her seferinde oy birliğiyle tekrar seçilmesi sırasında hayır diyen küçük bir azınlık ve şehri çevreleyen "Yeşil Duvar'ın" ötesine kaçabilmiş asiler vardır. Romanın kahramanı D-503 "Öbür gezegenlerde ve belki de hala o ilkel özgürlük aşamasında yaşayan meçhul varlıkları aklın boyunduruğu altına almak" olan *Integral*'in yapımıcısı bir matematikçidir, ve *Integral*'in yapımının sonuna doğru E-330 adlı bir kadın tarafından baştan çıkarılır. Bu kadın seçimde hayır diyen ufak azınlıktandır ve *Integral*'i ele geçirerek bir devrim yapmak için D-503'ün yardımını ister. Fakat Velinimet bu planı öğrenerek "Büyük Operasyon" denilen bir ameliyatla D-503'ün düş gücünü yok ederek onu "sağlıklı bir yurttaş" haline getirir ve roman bu şekilde sona erer.

Cesur Yeni Dünya (Aldous Huxley)

1932'de yayınlanan *Cesur Yeni Dünya* "F. S 632'de bu istikrar yılında" geçmektedir -yani amerikan araba üreticisi Henry Ford (1863-1947)'un seri üretimi ilk kez yapılan T-Model'nden 600 yıl sonra- Ford, Dokuz Yıllık Savaş ve büyük Ekonomik Bunalım'ın

çifte felaketinden sonra kurulmuş bir küresel kast sistemi olan Dünya Devleti'nin tek ilahıdır, onun sanayi felsefesi de bu düzen içerisindeki hayatın her yönünü belirlemektir.

Dünya Devleti'nin istikrarı, genetik mühendislik ve insanı her yönden koşullandıran *Bokanovski İşlemi*, *Podsnap Tekniği*, *Yeni Pavlovgil Şartlandırma* işlemleri ile sağlanır. Bu devletin standartlaşmış 2 milyar yurttaşı sadece 10 bin soyadını paylaşır, dünyaya doğarak gelmemişler, önceden belirlenmiş rollerini yerine getirmek üzere kuluçkadan çıkarılmışlardır. Politik gövdedeki hücrelerde başka bir şey değillerdir. Çocuklukta edilgen itaat, önüne gelenle yatıp kalkmanın, halinden(kastından)memnun olabilmek *hipnopedy* (uykuda eğitim) yoluyla telkin edilir. İleriki yaşamlarında toplumsal dengelyi korumak, insanlara köleliği sevdirmek için Dünya Devleti tarafından dağıtılan "soma" adı verilen bir çeşit sakinleştiriciyi kullanırlar. Belli periyotlarla sürü halinde *Cemaat Terennümleri* ve *Dayanışma Ayinleri* için toplanırlar, bu toplantıların amacı Dünya devletinin temel yapısını oluşturan "CEMAAT, ÖZDEŞLİK, İSTİKRAR" değerlerini daha derin bir biçimde aşılacaktır.

Dünya Devleti'nin on bölgesinden her biri Yerel Dünya Denetçisi tarafından yönetilir. "Ford Hazretleri" Mustafa Mond (İsminin "Mustapha" kısmını Mustafa Kemal'den "Mond" kısmı ise tanınmış İngiliz sanayici Alfred Mond'dan almıştır), Londra merkezli Batı Avrupa bölgesinin denetçisidir ve en altta beyin gerektirmeyen ayak işleri için döllemiş Epsilon-Eksi Yarı Moronları ile gitgide artan yetenek kastlarının (Delta, Gamarlar, Betalar) sıralandığı bir kitle bulunan hiyerarşik, fabrika benzeri bir firmanın başıdır. Mond'un hemen altında bir Alfa-Artı entelektüeller kasti vardır. Bernard Marx ve Helmholtz Watson (öyle ki yazar sistemin sosyalim ya da kapitalizm olmasının bir şeyi değiştirmeyeceğini göstermek istercesine kahramanlarının isimlerini her iki cepheden de isimler verir: Lenina Crowne, Polly Trosky, Benito Hoover 1) bu elitin üyeleridir, ama her ikisi de yalnız kalmak ve cinsellikten sakınmak gibi sapkın hazlardan hoşlanan eğilimler göstermiştir. Çok iyi bilmektedirler ki "görevleri çocuksu olmak"tır ve "birey duyulduğunda, toplum yalpalar"; her ikisi de romanın sonunda Alfa-Artı uyumsuzlukları için sığınak işlevi gören adalardan birine sürüleceklerdir.

Dünya Devleti'nin sınırları dışında yaşamasına izin verilen diğer insanlar da çeşitli Vahşi Ayrı-Bölgeleri'nde yaşayanlardır. Kendilerini çevreleyen Fordgil cehennemden elektrikli tellerle ayrıldıkları için vahşiler hala evlenmekte, çocuk doğurabilmekte ve eskisi gibi ölebilmektedirler. New Mexico'daki Ayrı-Bölge'yi ziyaret ederken Bernard Marx, kendini Shakespere okuyarak geliştiren John adlı vahşiyle tanışır ve onu Londra'ya getirir. John ilk olarak kendisini çevreleyen yeni dünya karşısında coşkuya kapılır ve Londra'dan büyük ilgi görür; fakat kısa süre sonra Dünya Devleti'nce hayal kırıklığına uğrattılır ve John'un perspektifinden F. S632'nin eksiksiz, totaliter dehşeti anlatılır. John bu cehennemden kaçıp kendi hayatını kurmak ister ama her şeyin tüketim olduğu bu toplumda onun yaşamı da tüketilir ve intihar eder.

Toplumsal düzenin denge ve istikrar kavramlarına bağlı olduğu bu toplumda, tüketim toplumu varabileceği en üst noktaya varmıştır. Kapitalizmin en üst aşaması artık kendinden küçük ülkeleri sömüren emperyalizm değil, tek bir ülkenin kendi kendini sömüren tüketim toplumdur. *Cesur Yeni Dünya* kapitalizmin gelecek düşü gibidir.

Huxley bu kadar kötümser olmasına karşın ölmeden birkaç yıl önce (ütopya geleneklerine uygun olarak) "Ada"yı yazdı. İskoçyalı bir bilim adamıyla, Hintli bir Prens'in ortak çabalarıyla kurulan Pala adasının düzeni, Doğuyla Batının olumlu yanlarını birleştirmesidir. Batının tekniği geniş ölçüde kullanılır. Örneğin kalıtım yoluyla geçen hasta-

lıklardan kurtulmak için, bir kadın yapay döllemeye başvurabilir isterse, ancak yaşayış biçimi, dinsel inançlar, ahlak kavramları daha çok Doğudan alınmıştır. Bu toplumun amacı, *Cesur Yeni Dünya*'daki tam karşıtıdır: İnsanların ekonomik gereksinimlerinin kölesi haline gelmeden, tüm yeteneklerini özgürce geliştirerek, kendileriyle ve çevreleriyle uyumlu, bilinçli bir mutluluk içinde yaşamaları istenmektedir. Bu amacı gerçekleştirmek için Pala'luların yepyeni yöntemleri vardır. Örneğin diğer toplumlarda çocuklar analarını babalarını seçemediklerine göre onlara katlanmak durumundadır. Oysa Pala'da "kapalı aile" denilen kurum olmadığından, bir çocuk kendi öz ana babasından memnun değilse, seçeceği başka bir çifti kendine ana baba edinebilir. Palalılar "*moskcha*" adlı uyuşturucu maddenin kullanılmasını bile hoş görürler; çünkü bu uyuşturucu "soma" gibi, her şeyi unutturarak sahte bir mutluluk yaratmaz, tam tersine hem bilinci keskinleştirip gerçeklerin sezilmesini sağlar hem de hayal gücünün sınırlarını genişletir. Ne yazık ki bir yazın türü olarak *Cesur Yeni Dünya* kadar değerli olmayan Ada'nın sonunda Huxley'in karamsarlığı yine ağır basar ve komşu ülkenin orduları adaya saldırıp bu güzel düzeni mahvederler. Fakat kötü bitmekle beraber Ada 20. yüzyılın tek olumlu ütopyasıdır. (2)

1984 (George Orwell)

1984 olduğu düşünülen bir yılda dünya üç süper devletin kontrolü altındadır: Okyanusya, Avrasya ve Doğu Asya. Bu üç süper devlet son 25 yıldan bu yana savaşmaktadır. (Belki de öyle gözükmektedir) Bu üç devletin güçleri neredeyse birbirine eşit olduğundan birbirlerine üstünlük kuramazlar. Zaten savaş nedenleri soyut aralarında ideolojik ayrılıklar olmayan tarafların sınırlı çatışmalarına dönüşmüştür.

Okyanusya'da yaşamını sürdüren kahramanımız Winston Smith her insanın tele-ekrans (iki taraflı izlenme sağlayan gözleme aracı) tarafından gözlendiği, kimsenin birbirine güvenmediği, paranoyaklığın had safhaya ulaştığı bir ortamda bu olayların "nasıl" olduğunu kavrar fakat "neden" olduğunu anlayamaz.

Toplum yönetici sınıfı olan iç parti yöneticileri, parti için çalışan dış parti üyeleri, ve toplum hayatının dışında kalmasına her türlü şeyi yapmasına izin verilen *proller*den oluşur (ki *proller* toplumun %85'ini kapsar) Kimse geçmişte neler olduğunu hatırlayamaz, sadece yapılan büyük devrimden sonra *Büyük Birader*'in onları bu günlere getirdiği ve onları gözlediğini bilirler. İnsanlar iç parti neyi bilmeleri gerektiğini söylüyorsa onu bilirler, bunun dışındakileri düşünenler *düşün suç* işlemiş olur ve düşünce polisleri tarafından yakalanırlardı (ya da düşünce polisine şikayet edilirdi) Partinin üç sloganı:

SAVAŞ BARIŞTIR
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR
BİLGİSİZLİK GÜÇTÜR.

"Geçmiş kontrol eden geleceği kontrol eder, bugünü kontrol eden geçmiş kontrol eder" prensibini uygular. Bütün geçmiş, partinin tahmin ettiği gibi gelişmiştir. Parti insanların kullandığı dile de el atarak *Yeni Dil* ile fazladan kelimeleri atar ve oluşumlarını engelleyerek farklı açılımlar ile düşünmenin önünü kesmeyi amaçlar. *Çift düşün* ile de, bir kişinin zihninde çelişen iki düşünceyi birden taşıması ve bunların ikisini de kabul

ederek, yalanlara gerçek gibi inanabilmesini sağlamaya uğraşır. Parti, insanlar ve toplum üzerinde tam bir kontrol sağlamanın bütün yollarını zorlamaktadır.

Winston bir çok şeyin farkındadır ama kendi içindeki isyanı dışında bir çözüm bulamaz. Hiç kimse özgür değildir, o yüzden özgürlüğü "İki kere ikinin dört olduğunu söyleyebilmektir" diye tanımlamıştır. Bunların yanında bütün bu baskılara karşı efsanevi bir kardeşlik örgütü, partiye karşı çıkabilecek bir yer altı oluşumuna inanır, eğer böyle bir örgüt varsa devrimin baş düşmanı ve ona ihanet eden Emanuel Goldstein'in önderliğinde olabilir. (Tabi bu en ufak bir görüş ayrılığında vatan haini ilan edebilecek BB'nin deyimidir)

Parti, toplum üzerinde kurduğu baskıyı kadın-erkek ilişkilerinde de kurmuştu. Winston'un Julia ile tanışması ile bu baskılara bir aşk hikayesi ile de karşı çıkmasını sağlamıştır. Fakat bu kötümser eser yine kötümser bir sonla bitmekte "iktidarı yalnızca iktidar için güç için" isteyen iktidar sahipleri Winston'un beynini "mükemmelleştirerek" ona Büyük Birader'i sevdirecek öldürür. Orwell romanında mutlak bir kötümserlik göstermekte, Winston'un bireysel isyanının dahi bir çözüm olamayacağını düşünmektedir

Mülksüzler (Ursula K. LeGuin)

Güneş sisteminde çok uzaklarda Tau-Ceti yıldız sisteminde, birbirinin çevresinde dönen yörüngelerde iki gezegen vardır: Anarres ve Uras. Bu iki dünya bir "ikili sistem" oluşturuyorlar, birbirlerinin etrafında dönüyorlar; her biri ötekinin "ayı". Hangisinin ay hangisinin dünya olduğu ne taraftan baktığınıza bağlı Dünyalardan biri verimli, diğeri çorak; biri özgür diğeri sınıflı ve sömürülü. Anarres felsefi anarşizmi pratik alana aktararak, bir tür ütöpik toplum yapısını gerçekleştirmiş bir gezegendir. Bu gezegende para yoktur insanlar komün yaşamını sürdürürler ve kadınlar erkeklerle nesnel anlamda, sosyolojik anlamda eşittirler. Anarres'teki toplum düzeni filozof-peygamber Odo'nun düşünce ve görüşleri üzerine kurulmuştur. Yazar daha romanın başlangıcında sık sık ve saygılı bir dille Odo'dan ve düşüncelerinden söz eden roman kahramanlarını konuşurur. Uras ise bizim içimizde yaşadığımız toplum düzeninin gelecek içindeki uzantısından başka bir şey değildir. Kapitalist, liberal, aristokrat zengin ve yapısı gereği sefaléti yok-suluk sınıfları da beraberinde sürükleyen bir düzendir bu. (3)

Roman Anarresli fizikçi Shevek'in Uras'a yolculuğuyla başlar 1974'te yazılan romanda o an bulunan ABD A-io Devletiyle, SSCB ise Thu Devleti ile cisimleştirilmiştir. A-io Devleti Shevek'i Eşzamanlılık Kuramı'nı geliştirmesi ve zaman yolculuğunu ve ışınlanmayı olanaklı kılması için Uras'a davet eder. Shevek'in amacı ise 150 yıl önce Anarres'e sürüldüklerinden bu yana ilişki kurmadıkları Uraslılar ile kardeşlik bağını tekrar kurmaktır. Shevek işe tasarlanmış bir dünyada başlıyor ama ilk adımı eski dünyaya gitmek onu tanımak, kavramak ve eleştirmek oluyor ancak bundan yeni dünyasına dönebilir ve ütopya somut bir gerçeklik olarak anlam kazanabilir.

Shevek'in önce eski dünyaya, Uras'a, sonra yeniden yeni dünyaya Anarres'e bir dönüş yapması bir kısır döngü değildir. Dönülen yeni dünya bırakılan yeni dünya değildir, Shevek'ten sonra eski dünyada aynı kalamayacaktır çünkü bu yolculuk birkaç duvarı yıkmayı gerektiriyor.

İnsanları dünyaları, ülkeleri, kültürleri birbirinden, bugünü dünden, bugünü yarından ayıran duvarları. Bir birey olarak çevremizi saran devletin, kapitalizmin ya da yalnızca "kamuoyu önyargısının" çoğunluk kanaatinin duvarlarını yıkmak yeterli değildir. Kendimizi kendimizden an'ı zamandan ve hangi toprak parçasında hangi gezegende yaşar-

larsa yaşasınlar tüm canlı varlıkları birbirinden ayıran duvarlar yıkılana kadar hepimizin birer “olumsuz, tersine duvarcı ustası” olmamız gerekir LeGuin’e göre. Bu duvarların etrafımıza örüldüğü mü yoksa bizim mi kendimizi bu duvarlar arasına hapsettiğimiz sonuçları açısından fark etmiyor. Tau Ceti yıldız sisteminin Anarres gezegeninde kuzey-batı bölgesinde doğan fizikçi/isyancı Shevek’in dediği gibi “İçeri kapamak dışarı da bırakmakla aynı şeydir.”(4)

Sonuç

Ütopyalar insanlığa hedef göstermek ve ideal topluma ulaşma amacını taşıırken yön-tem ilkeleri üzerinden gitmişlerdir. Bunu ilk kez sistemli biçimde yapan Platon *Devlet*’i matematik ve akıl üzerine kurmuş insanlığa mükemmel sonu, mutlu geleceği göstermiştir. Daha sonra da yapılan iyi niyetli ütopya denemeleri pratik alana geçirilmiş fakat ufak deformeleri önemli sonuçlar doğurmuştur. Mükemmel yaşam içinde mutlulukla özgürlük eşit pay alıyorlar mıydı? Yöneten duygularını kullanmadan bir robot gibi yönetilenlere eşitlik ve adalet sağlayabiliyordum? Peki bu mutlu dünyalarda farklı olanlara(sanatçılar, aydınlar) ne olacaktı? gibi sorular. . . Distopyalar belki de bu soruların olumsuz cevaplarının kabusumsu sonuçlarını göstermek belki de sadece ütopyalara hicvetmek için yazıldı.

İncelediğim distopyalardan ilki 1920’de Zamyatin tarafından yazılan *Biz*’di, bu romanı yazarın başına birçok sorun açmıştır. Ancak diğer distopyalara da büyük oranda esin kaynağı olmuştur. Örneğin Orwell *1984*’ü karakterlerine hatta iki artı iki teoremine kadar *Biz* romanından almıştı. *Biz*’de Velinimet (1984’de Büyük Birader), D-503 (Winston), E-330 (Julia)dır. Aynı zamanda üç romanda da kurulan toplum düzeninin dışında kalabilen kişiler vardır. *1984*’te proller, *Biz*’de Yeşil Duvar’ın arkasındaki asiler, *Cesur Yeni Dünya*’da Vahşilerdir. Yazarlar alternatif sunsa da bu alternatifler oldukça kapalı uçlu, edilgendirler. Kurulan distopyalarda figüran rolündedirler. Zaten romanlar seçim yapmak isteyen asiler üzerine kurulmuştur.

Mutluluk/Özgürlük ikilemi en çok *Cesur Yeni Dünya*’da işlense de kökleri *Biz* üzerinden Dostoyevski’ye uzanır. Karamazov Kardeşler’de Büyük Sorgucu ile İsa’nın karşılaşmasında bu ikilem çatışması ortaya atılır. Büyük Sorgucu özgürlüğün savunucusu İsa’ya insanların seçme hakkını ellerinden alarak onları mutlu etmek gerektiğini söyler dinin işlevi budur artık. Her an seçim yapmak zorunda olmak her an kendi vicdanı ile yüz yüze olmak insanları yüzyıllar boyu mutsuz etmiştir. Kilise ise artık İsa’nın yolundan ayrılarak insanlara mutlu bir dünya verecektir. Zamyatin bu temayı *Biz*’de kullanır: Velinimet Büyük Sorgucu’nun bir benzeridir. *Cesur Yeni Dünya*’da aynı tartışma Mustafa Mond ile Vahşi arasında tekrarlanır. Vahşi tüm acıları ve mutsuzluğu ile birlikte özgürlük istemektedir fakat bu dünyada özgürlük ancak intihar etme özgürlüğü olabilir. Orwell’de ise bu tartışma tamamen ortadan kalkar: B. B insanlara ne mutluluk ne de özgürlük vaat eder, hiç kimse için kurtuluş yoktur.(5) Seçim yapanlar iktidar sahipleridir bu üç romanda: Mustafa Mond, O’Brien, Velinimet.

Mülksüzler ise bu birbirini tamamlayan üç romandan ayrı bir kategoride yer alır. Ona ne ütopya ne de distopya denebilir, bu yüzden yazar “ikircikli bir ütopya” demeyi tercih etmiştir. Zaten insanların iç dünyaları mutluluk, sevgi, normal/ anormal davranışların topluma nasıl yerleştiği iktidarın olmadığı bir toplumda dahi iktidar heveslilerinin olması ile ikilikler kurularak okuyucunun bunlar üzerine düşünmesi sağlanmak istenmiştir. Bu yüzden bir kategori içine sokulması oldukça zordur.

Aslında distopyalar ütopyaların alternatifleştirilmemesi ve mutlaklaşmasından korkularak yazılmıştır. Ve şu uyarıda bulunmuşlardır: “Ütopyaların gerçekleşmesi, eskiden olduğundan çok daha olası artık ve bizi derinden kaygılandıran bir sorunla karşı karşıyayız şu sıralarda: ütopyaların gerçekleştirmelerini nasıl engelleyeceğiz? . . . Yeni bir çağ başlamaktadır ve kültürlü sınıftan gelen aydınlar ütopyaların gerçekleşmesini engelleyerek, ütopik olmayan, kusursuz da sayılmayacak, ama daha çok özgürlük bağışlayan bir topluma geri dönmenin çarelerini düşüneceklerdir belki de.”

- (1)-Edebiyatta Ütopya Kavramı ve Thomas More-Mina Urgan
- (2)-a. g. e.
- (3)-Bilim-Kurgu ve Gerçeklik-Zühtü Bayar
- (4)-Mülksüzler-Sonsöz-Bülent Somay
- (5)-Biz-Sunuş-Bülent Somay